

Όταν ο ναύαρχος Μιαούλης ανατίναξε τον Ελληνικό στόλο...

του Σπύρου Αλεξίου

Πρόκειται για γεγονός που σπάνια συναντά κανείς στην παγκόσμια ιστορία και, σε μεγάλο βαθμό, αποσιωπάται από την «επίσημη» ιστορία: ένας Ναύαρχος, ηγέτης ενός στόλου που κατά τη διάρκεια των 8 χρόνων της Επανάστασης δε γνώρισε ποτέ κάποια συντριπτική ήττα, μετά τη, μερική έστω, απελευθέρωση της πατρίδας ανατινάζει τη ναυαρχίδα και τα καλύτερα πλοία του στόλου του, όχι για να μην πέσουν στα χέρια του εχθρού αλλά για να μην τα ελέγχει η νόμιμη κυβέρνηση!

Αναφερόμαστε στο «μεγαλουργόν έγκλημα», όπως το χαρακτήρισε ο Ραγκαβής, που έλαβε χώρα την 1η Αυγούστου 1831 στον ναύσταθμο του ελληνικού στόλου στον Πόρο. Με εντολή του ναυάρχου Μιαούλη ανατινάχτηκαν η ναυαρχίδα, η φρεγάτα «Ελλάς», και η κορβέτα «Υδρα». Καταστράφηκε η κορβέτα «Νήσος των Σπετσών», ενώ σώθηκε την τελευταία στιγμή το ατμοκίνητο πολεμικό «Καρτερία».

Διεθνείς εξελίξεις και η «Συνταγματική» αντιπολίτευση

Φυσικά, ο Μιαούλης δεν τρελάθηκε, ούτε ήταν προσωπική του απόφαση. Η πράξη αυτή ήταν το αποκορύφωμα της σύγκρουσης μεταξύ της εξουσίας του Καποδίστρια και της, ανομοιογενούς, αντιπολίτευσης που συγκροτούσαν οι Υδραίοι μεγαλοκαραβοκύρηδες, οι ισχυρότεροι κοτζαμπάσηδες του Μοριά, κυρίως οι Μαυρομιχαλαίοι κι οι Ζαΐμηδες, οι αγγλόφιλοι και οι γαλλόφιλοι με εκφραστές τον Μαυροκορδάτο και τον Κωλέττη. Με αυτούς συντάχθηκαν φιλελεύθερες φωνές, όπως του Κοραή, του Σούτσου ή του Πολυζωΐδη με κίνητρο την αντίσταση στην απολυταρχική διακυβέρνηση του Καποδίστρια και αιχμή τη διεκδίκηση Συντάγματος και δημοκρατικής εκλογής Εθνοσυνέλευσης. Θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε πως επρόκειτο απλά

για «εσωτερικό ζήτημα»: υπήρξε απροκάλυπτη παρέμβαση και των 3 «προστάτιδων» δυνάμεων, ενώ τα ιδεολογικά ρεύματα που φυσούσαν στην Ευρώπη και οι συμμαχίες που αναδιατάσσονταν επηρέαζαν και την πολιτική ζωή της Ελλάδας.

Τον Ιούλη του 1830 ξεσπά στη Γαλλία επανάσταση που θα γκρεμίσει τον Κάρολο Ι΄ και θα ανεβάσει στον θρόνο τον δούκα της Αυρηλίας Λουδοβίκο – Φίλιππο, τον «πολίτη Βασιλιά» ή «Φίλιππο Ισότης», όπως αφελώς τον ονόμασαν. Ο... «Ισότης» δεν ήταν καλύτερος και θα εκδιωχθεί με νέα επανάσταση το 1848, όμως σε αυτήν τη φάση επέφερε μια σημαντική αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της Γαλλίας, που επηρέασε και την Ελλάδα: Ενώ ο προκάτοχός του είχε διαμορφώσει «άξονα» με τη Ρωσία, που στήριζε τον Καποδίστρια, ο Λουδοβίκος θα προσεγγίσει την, σταθερά εχθρική προς τον Κυβερνήτη, Αγγλία, στην οποία κυβερνούν οι σχετικά φιλελεύθεροι Ουίγιοι του λόρδου Γκρέι. Ανατρέποντας τον διεθνή συσχετισμό, επηρεάζει και τα ελληνικά πράγματα καθώς η φιλική προς τον Καποδίστρια Γαλλία στρέφεται τώρα εναντίον του. Η αλλαγή εκφράζεται και στο εσωτερικό με την δυναμική ένταξη του Γαλλικού κόμματος στο αντικαποδιστριακό μέτωπο.

Οι ελπίδες των Ελλήνων δημοκρατών που στηρίζονταν στον Λουδοβίκο ή στον Γκρέι ήταν φυσικά φρούδες. Ο επικεφαλής των «φιλελεύθερων» Ουίγων, μιλώντας το 1833 με τον πρεσβευτή της Αυστρίας κόμη Εστερχάζι, αναφερόμενος στη συνθήκη του Λονδίνου του 1827, τη βάση της Ελληνικής ελευθερίας, τόνισε: «Εκατηγόρησα τούτην πάντοτε ως σχέδιον τι φαντασιώδες που δεν έπρεπε ποτέ να κυοφορηθή...».

Αντίστοιχη κατάληξη είχαν και οι ελπίδες που βασίστηκαν στον «Φίλιππο Ισότης». Πρόλαβαν όμως να ενθουσιάσουν φιλελεύθερα πνεύματα και να οξύνουν την αντιπαράθεσή τους με τον «τύραννο», όπως τον αποκαλούσαν στα γραπτά τους, Καποδίστρια. Το πιο χαρακτηριστικό κείμενο θα γραφεί από τον, 82χρονο πια, Κοραή τον Οκτώβρη του 1830 στο Παρίσι και θα έχει έντονη επίδραση στους φιλελεύθερους κύκλους της Ελλάδας. Κανείς δε θυμάται τον μακρόσυρτο τίτλο που κατέληγε στη φράση «Διάλογος

δύο Γραικών» και έμεινε στην ιστορία ως «Δρέπανον του Ζαχαρίου» καθώς με τη συμβολική χρήση λόγων του προφήτη Ζαχαρία καλούσε ο Κοραής τους Έλληνες να ξεσηκωθούν, όπως οι Γάλλοι, και να διώξουν τον «τύραννο» Καποδίστρια.

Η όξυνση της αντίθεσης στον Καποδίστρια εκφράστηκε και με το σπάσιμο του μονοπώλιου της ενημέρωσης. Πρώτη φορά εμφανίζεται αντιπολιτευόμενος τύπος, με τον «Απόλλωνα» του Πολυζωΐδη και την «Ηώ» του Αντωνιάδη. Ο Καποδίστριας θα κλείσει τις εφημερίδες αυτές τον Απρίλη του 1831. Ο Πολυζωΐδης θα καταφύγει στην Ύδρα και θα συνεχίσει την έκδοση ενώ εμφανίζεται και μια τρίτη αντικαποδιστριακή, η «*Courier de Smyrne*», που εκδίδεται στη Σμύρνη στη γαλλική γλώσσα. Περίεργο, αν μη τι άλλο...

Η ανταρσία της Ύδρας

Σε αυτό το κλίμα αναλαμβάνει δράση ο ικανότερος πολιτικός νους της Επανάστασης, ο Αλ. Μαυροκορδάτος. Μετά τον ερχομό του Καποδίστρια είχε αποτραβηχτεί στην Τήνο, όταν πια η αντίδραση φουντώνει θα καβαλήσει το κύμα και θα βγει στον αφρό: Μεταβαίνει στην Ύδρα και επιτυγχάνει τη συγκρότηση «Συνταγματικής Επιτροπής». Τα ονόματα που τη συγκροτούν είναι σημαντικά: Δ. Βούλγαρης, Μ. Τομπάζης, Α. Κριεζής, Β. Μπουντούρης, Γ. Σαχτούρης, Γ. Σαχίνης και βέβαια ο ναύαρχος Μιαούλης! Αν και τυπικά δε συμμετείχε, βαριά έπεφτε η σκιά του ισχυρότερου και πλουσιότερου Έλληνα εφοπλιστή, του Λάζαρου Κουντουριώτη. Πάντα από το παρασκήνιο και πάντα στη ρότα της Γηραιάς Αλβιόνας έπαιζε καθοριστικό ρόλο. Με την «Συνταγματική Επιτροπή» θα συνταχθούν όλοι όσοι αντιπολιτεύονταν τον Καποδίστρια.

Ο πολεμικός στόλος

Από τη στιγμή αυτή έχει ξεκινήσει εμφύλιος, το κλειδί για την έκβασή του ήταν ο έλεγχος του πολεμικού στόλου. Την περίοδο της Επανάστασης τα πλοία είναι ιδιόκτητα. Μετά την έλευση του Καποδίστρια τα κυρίως πολεμικά πλοία έγιναν «εθνικά» και

ναυλοχούσαν στον ναύσταθμο του Πόρου. Η ιεραρχία ήταν καθορισμένη με διάταγμα του Νοέμβρη του 1829: Ναύαρχος ο Μιαούλης, Α΄ Αντιναύαρχος ο Σαχτούρης, Β΄ Αντιναύαρχος ο Κολαντρούτσος και τέταρτος στην ιεραρχία ο μοίραρχος Κανάρης. Μικρές λεπτομέρειες: Οι δύο πρώτοι ήταν Υδραίοι, τώρα μέλη της «Συνταγματικής Επιτροπής», άρα στασιαστές. Ο Σπετσιώτης Κολαντρούτσος (Γ. Ανδρούτσος το κανονικό όνομα) στάθηκε στο πλευρό του Καποδίστρια ενώ ο Ψαριανός Κανάρης, καποδιστριακός, ήταν ο πρωταγωνιστής του αγώνα να σωθεί ο στόλος. Οι δύο Υδραίοι ήταν πλούσιοι μεγαλοκαρaboκύρηδες, ο Κολαντρούτσος μικροκαρaboκύρης (είχε το μπρίκι «Παγκρατίων») ενώ ο Κανάρης πάμφτωχος μπουρλοτιέρης. Όλα έχουν τη σημασία τους για τη θέση που θα πάρει ο καθένας.

Στον ναύσταθμο του Πόρου βρίσκονταν το ατμοκίνητο «Καρτερία», το πρώτο ατμοκίνητο πολεμικό. Θεωρητικά, με τα δάνεια, θα έπρεπε να υπήρχαν άλλα 5, όμως φagώθηκαν τα χρήματα από τους ξένους τοκογλύφους και τους ντόπιους αετονύχηδες. Αργό και αδύναμο πλοίο, οι μηχανές του είχαν μόλις 80 ίππους δύναμη. Είχε όμως 8 κανόνια «Ραίχχανς», που θεωρούνταν τρομερά εκείνη την εποχή. Υπήρχαν επίσης οι κορβέτες (από το corbitta = κορακάκι) «Υδρα», «Εμμανουηλία» και «Νήσος των Σπετσών», το μπρίκι «Σωτήρας» (από το brigantine = ιστιοφόρο), η νάβα (από το nave = δρόμwnας) «Αχιλλέας» και άλλα.

Φυσικά υπήρχε και η ναυαρχίδα, το καμάρι του Ελληνικού στόλου, η φρεγάτα (από το fregatte = ο μεγάλος θαλασσινός αετός) «Ελλάς». Ήταν το πιο εντυπωσιακό πολεμικό πλοίο που είχε αποκτήσει ποτέ ο ελληνικός στόλος με 64 κανόνια των 32 λίτρων, ένα βαρύ καταδρομικό. Η ιστορία της απόκτησης αυτού του καραβιού προκαλεί οργή και θα χρειάζονταν πολλές σελίδες. Ας περιοριστούμε να αναφέρουμε πως ο προϋπολογισμός, με τα χρήματα των «δανείων», προέβλεπε την κατασκευή «8 φρεγατών Α΄ τάξεως» στα ναυπηγεία του Νεοβόρακου (η Νέα Υόρκη των λόγιων...) με χρόνο παράδοσης τον Νοέμβρη του 1825. Τελικά, μόλις τον Νοέμβρη του 1826 θα φτάσει στην Ελλάδα μία και μοναδική, η οποία κόστισε στο ελληνικό κράτος 750.000 δολάρια αντί για

250.000 που ήταν ο αρχικός προϋπολογισμός! Τα άλλα φαγώθηκαν, ενώ την ίδια περίοδο το Μεσολόγγι έπεφτε από την πείνα γιατί δεν περίσσευαν χρήματα για ένα φορτίο αλεύρι! Η φρεγάτα είχε αρχικά το όνομα «Ελπίς», μετονομάστηκε σε «Ελλάς» και ορίστηκε ναυαρχίδα του στόλου με κυβερνήτη τον ναύαρχο Μιαούλη.

Η σύγκρουση Μιαούλη – Κανάρη

Όταν έγινε γνωστή στο Ναύπλιο η ανταρσία των «Συνταγματικών», ο Καποδίστριας ανέθεσε στον Κανάρη την αρχηγία του Στόλου και τον διέταξε να καταστείλει την ανταρσία. Στην Ύδρα συνεδρίασε η «Συνταγματική Επιτροπή» στο σπίτι του Μιαούλη παρουσία και του Μαυροκορδάτου. Γράφει ο Κασομούλης: «Συλλογιζόμενοι σοβαρώς οι πρόκριτοι τι να αποφασίσουν και σκυθρωπιάζοντες, ο Μαυροκορδάτος παρουσιάσας εν γράμμα ενός φίλου του από Ναύπλιον τους λέγει ότι το μόνον σωτήριον ήτον δι αυτούς να καταλάβουν τα εις τον Πόρον πολεμικά πλοία».

Η πρόταση του Μαυροκορδάτου έγινε δεκτή. Ο Κριεζής κατέλαβε τη ναυαρχίδα ενώ ο Μιαούλης, ο Σαχτούρης κι ο Σαχίνης τα υπόλοιπα πλοία εκτός της κορβέτας «Νήσος των Σπετσών» που κυβερνούσε ο Κανάρης. Με μεσολάβηση του Σαχτούρη θα γίνει συνάντηση Μιαούλη – Κανάρη. Η περιγραφή της δραματικής συνάντησης, από δύο διαφορετικές πηγές, είναι χαρακτηριστική:

Ο καποδιστριακός Ευαγγελίδης: «Ο Μιαούλης μετεχειρίσθη πάσαν δυνατήν πειστικήν τέχνην όπως προσεταιρισθή υπέρ της συνταγματικής μερίδος τον έτερον ήρωα Κ. Κανάρη... Εις μάτην όμως. Ο γενναίος Ψαριανός προσέκειτο τω Κυβερνήτη μεθ' όλης της αφοσιώσεως εντίμου ψυχής»

Ο Υδραίος Κριεζής: «Εβάσταξεν ο κανάγιας (σ.σ. ο Κανάρης...) και πάντοτε με πονηρίαν εζητούσε να τους φύγη. Τον επαρακαλούσαν ο Μαυροκορδάτος ο Μιαούλης δια να γυρίση μαζί τους και δεν εστάθη τρόπος»

Ο Μιαούλης θα θέσει υπό περιορισμό τον Κανάρη, ο οποίος όμως θα διαφύγει στην Αίγινα. Για να έχουμε μια καλύτερη εικόνα της

όξυνσης των πνευμάτων, ας δούμε τι γράφει παρακάτω ο Κριεζής: «Είχε διορίσει ο Καποδίστριας ναύαρχον τον καπετάν Αντρούτσον από Σπέτσας, τον Κανάρην και άλλους όπου τον Τούρκον δεν τον είδον και τώρα είναι ναύαρχοι και πιλαφτοσήδες... Οι χέστηδες Σπετσιώτες και Ψαριανοί δεν είχαν ψυχήν να σιμώσουν τους Γιγαντιαίους Υδραίους». Σε μια εμφύλια διαμάχη δεν υπάρχουν όρια, να γράφεις όμως «Απομνημονεύματα» και να λες πως ο Κανάρης δεν είχε «δει» Τούρκο... ε, λογικά σε κάνει άγαλμα το Ελληνικό κράτος!

Η αντίδραση του Καποδίστρια

Όπως παραδέχεται κι ο Ευαγγελίδης, υμνητής του Καποδίστρια: «η συμπεριφορά του Κυβερνήτη ενέφαινε τον άγριον πόθον προσωπικής εκδικήσεως». Απαιτεί, με το κύρος του παλιού υπουργού εξωτερικών του Τσάρου, από τον Ρώσο ναύαρχο Ρίκορντ να χτυπήσει τους στασιαστές. Η πράξη του αποδείκνυε την απώλεια ελέγχου της κατάστασης αλλά ήταν και ανακόλουθη πολιτικά και ηθικά: Λίγες μέρες πριν, ο Γάλλος αντιπρεσβευτής Ρουέν είχε προτείνει να μπουν Γαλλικά στρατεύματα στο Ναύπλιο για την τήρηση της τάξης. Ο Καποδίστριας είχε απαντήσει περήφανα: «τη μέρα που ξένος στρατός θα μπει στην πρωτεύουσα της Ελλάδας και στις μπαγιονέτες του θα χρωστά την ασφάλειά της η κυβέρνησή μου, η μέρα θα είναι η τελευταία μου ως Κυβερνήτη». Εξαιρετική όντως απάντηση που θα έκανε περήφανο ένα έθνος όμως, λίγες μέρες αργότερα, ο ίδιος Κυβερνήτης ζητούσε από τον Ρώσο ναύαρχο να τον στηρίξει με τα κανόνια του. Η αντίστροφη μέτρηση είχε αρχίσει.

Ο Ρίκορντ, με τη ναυαρχίδα «Πριγκίπισσα Λόβιτς» και τρία ακόμη πολεμικά πλοία, θα αποκλείσει, στις 16 Ιούλη, από βορρά τους στασιαστές. Στις 26 Ιούλη, τα ρώσικα πολεμικά «Τηλέμαχος» και «Οδυσεάας», μαζί με δύο ελληνικά καράβια που διοικούσε ο Κανάρης, θα τους αποκλείσουν από παντού. Την ίδια στιγμή, στον Γαλατά, απέναντι από τον Πόρο έφτασε ένα τάγμα τακτικού κυβερνητικού στρατού, το ιππικό με διοικητή τον Δ. Καλλέργη και σώμα ατάκτων με διοικητή τον Νικηταρά. Ο Άγγλος

αντιναύαρχος Λάιονς και ο Γάλλος ομόλογός του Λαλάντ επιχείρησαν να μεσολαβήσουν, χωρίς επιτυχία. Η μεσολάβησή τους ήταν εξόφθαλμα μεροληπτική υπέρ των στασιαστών.

Ξεκίνησαν αψιμαχίες, και στη στεριά και στη θάλασσα. Στη στεριά, στις 24 Ιούλη, τα κυβερνητικά στρατεύματα θα περάσουν το στενό και θα επιτεθούν στον Πόρο. Στη μάχη θα σκοτωθεί κι ο επικεφαλής των στασιαστών του Πόρου, Χριστόδουλος, αγωνιστής της Επανάστασης. «Όλοι εκλαύσαμεν τον άνδρα, και ημείς και εκείνοι δια τας αρετάς του», γράφει ο Κασομούλης, λοχαγός στον κυβερνητικό στρατό. Στην πόλη του Πόρου ξέσπασε πανικός, οι κάτοικοι έφευγαν έντρομοι με την κραυγή «έρδε μπρένδα Λιάπη». Αρβανίτικη φράση που σημαίνει «Μπήκανε οι Λιάπηδες», οι κάτοικοι του Πόρου ήταν στη μεγάλη πλειοψηφία τους Αρβανίτες. Έφευγαν έντρομοι λόγω των «Λιάπηδων», δηλαδή των Βορειοηπειρωτών τυπικά, στην καθομιλουμένη το όνομα είχε πάρει τη σημασία του άρπαγα, του μισθοφόρου. Ειρωνεία της ιστορίας...

Στη θάλασσα η περικύκλωση των στασιαστών είχε ως αποτέλεσμα μαζικές λιποταξίες, στις 29 Ιούλη είχαν απομείνει περίπου 150 στασιαστές. Στις 30 Ιούλη, μετά από σύσκεψη του Ρίκορντ με τους αρχηγούς των κυβερνητικών, ξεκίνησε μαζικός κανονιοβολισμός που οδήγησε στην καταστροφή της κορβέτας «Νήσος των Σπετσών». Ο Μιαούλης υποστηρίζει πως αυτός είχε δώσει εντολή στον καπετάνιο «να καύση εις ώραν ανάγκης το πλοίο, ως και έπραξεν», ο Κασομούλης αντίθετα λέει πως «το Ρωσικόν Οδυσσέας ευτύχησε δια φλογιστικής σφαίρας να πυρπολήση το κορβέτον».

Η κορύφωση του δράματος

Στις 31 Ιούλη, όπως γράφει στην αναφορά του ο Γάλλος πλοίαρχος Βαλιάν, ο Σαχίνης τον ενημερώνει πως «ο Μιαούλης, μανθάνων ότι θέλει προσβληθή την επαύριον από τη Ρωσική μοίρα θα ανατίναζε την ναυαρχίδα και τα άλλα καράβια». Ο Κασομούλης αναφέρει «φαίνεται πως ο Μαυροκορδάτος και οι πολιτικοί συνένοχοί του για να ενοχοποιήσουν περισσότερο τους Υδραίους τους έβαλαν αυτήν την ιδέα». Χρόνια μετά, το 1845, ο εκδότης της

εφημερίδας «Ανεξάρτητος», Π. Πανταζής θα γράψει: «Ερωτώμεν τον κ. Μαυροκορδάτον ποίος παρώθησεν τον Ναύαρχον να πράξη την αθεράπευτον ζημίαν προς το έθνος. Ηκούσαμεν τον Ναύαρχον να λέει πως ο ραδιούργος Μαυροκορδάτος με κατάφερε να βάλω φωτιάν εις το ίδιο μου το σπίτι».

Είναι προφανείς οι σκοπιμότητες και είναι γνωστή η τάση όλα τα δεινά να αποδίδονται στον Μαυροκορδάτο ώστε να αθώνονται οι «αφελείς» ήρωες. Ο Μαυροκορδάτος επεδίωξε να διαμορφώσει συνθήκες οριστικής ρήξης των Υδραίων με τον Καποδίστρια, όμως ο Μιαούλης, ο Σαχίνης, ο Σαχτούρης μόνο αφελείς και αθώοι δεν ήταν. Πλοίαρχοι και καραβοκύρηδες με δεκαετίες πολεμική δράση (είτε κουρσάροι είτε επαναστάτες) και βαθιά ταξική συγκεκριμένη πολιτική τοποθέτηση ήταν. Άλλωστε υπάρχει απόδειξη της συνενοχής τους: Ο Αντώνης Κριεζής πρότεινε να μην ανατινάξουν τη ναυαρχίδα αλλά να φύγουν «παίρνοντας το τιμόνι της». Θα την καθιστούσαν δηλαδή ανενεργή προσωρινά όμως δε θα την κατέστρεφαν. Οι άλλοι Υδραίοι ναύαρχοι, αρνήθηκαν την πρότασή του.

Η τελευταία, απέλπιδα προσπάθεια μεσολάβησης του Γάλλου πλοίαρχου Βαλιάν απέτυχε. Το πρωί της 1ης Αυγούστου, εγκαταλείπουν τη ναυαρχίδα ο Μιαούλης, ο Κριεζής και οι τελευταίοι στασιαστές. Σύμφωνα με την περιγραφή του Κασομούλη, στις 10 π.μ. «άξαφνα βροντή εκραγείσα από την φρεγάδαν και μετ αυτήν παρόμοιαν από την κορβέταν «Υδρα», το μεν δίκροτον (σ.σ. η «Ελλάς») εις μυριάδες κομμάτια διαμελισθέν ...και το κορβέτον βουλισθέν έμεινε το ήμισυ έξω». Τα καλύτερα πλοία του Ελληνικού στόλου είχαν γίνει συντρίμια από τους ίδιους τους κυβερνήτες τους!

Αντίστοιχα παγιδευμένα ήταν το ατμοκίνητο «Καρτερία» κι η κορβέτα «Εμμανουηλία». Δυο νέοι, ο ναύτης Γιάννης Γαλατσίδης από τη Μύκονο κι ένας στρατιώτης που το όνομά του δεν σώθηκε έφτασαν κολυμπώντας στα πλοία και διακινδυνεύοντας να σκοτωθούν έκοψαν την τελευταία στιγμή τα φυτίλια. Μην ψάξετε την παραμικρή αναφορά στην επίσημη ιστορία, αγάλματα ή δρόμους για αυτούς τους νέους, δεν θα βρείτε.

Η μέρα ολοκληρώθηκε με τον χειρότερο τρόπο καθώς τα κυβερνητικά στρατεύματα εισέβαλαν στην πόλη του Πόρου, έκαψαν και λεηλάτησαν τα πάντα.

Ο αντίχτυπος

Ο αντίχτυπος της πράξης ήταν τεράστιος, πρόσκαιρα οι στασιαστές αντιμετώπισαν τη μαζική κατακραυγή όμως ο κύριος πολιτικός στόχος τους είχε επιτευχθεί: Πλέον είχαμε ανοιχτό, ανειρήνευτο εμφύλιο με καθοριστικό ρόλο των «Προστάτιδων» δυνάμεων. Γράφει στο έργο του « Ιστορία της Επανάστασεως των Ελλήνων και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους» ο Πρόκες – Όστεν, ο πρώτος πρεσβευτής της Αυστρίας στην Ελλάδα: « Οι αντιπρεσβευταί της Γαλλίας και της Αγγλίας, Ρουάν και Ντώκινς, ήσαν τα κύρια στηρίγματα της συνωμοσίας... Ο στρατηγός Ζεράρντ περιεπλέχθη εις όλας τα ραδιουργίας όπως και ο στρατηγός Σνείντέρ».

Στην ουσία δεν υπήρχε πια κυβερνητικός στόλος, τα Υδραίικα πλοία, με την κάλυψη της αγγλικής φρεγάτας «Μαδαγασκάρη» του μοίραρχου Λάιονς, έκαναν επιδρομές αρπάζοντας τα ταμεία και «τιμωρώντας» νησιά όπως την Κύθνο και την Τζιά. Από την άλλη ο Κανάρης με το μπρίκι «Κίμβρος» και την υποστήριξη της Ρωσικής μοίρας του Ρίκορντ κυνηγούσαν τα πλοία των στασιαστών. Στο πολιτικό πεδίο, ο Καποδίστριας συνειδητοποιεί πως δεν μπορεί να προχωρήσει χωρίς αλλαγές στο σύστημα διακυβέρνησης και την άλλη κιόλας μέρα (2 Αυγούστου 1831) εξαγγέλλει εκλογές για Εθνοσυνέλευση. Είναι πια αργά, παρά την υποστήριξη των λαϊκών στρωμάτων, ο διεθνής αλλά και ο εσωτερικός πολιτικός συσχετισμός είναι εις βάρος του, η μπιστόλα και το μαχαίρι των Μαυρομιχαλαίων στις 27 Σεπτέμβρη στο Ναύπλιο θα το επισφραγίσουν με δραματικό τρόπο.

«Η Πατρίς ευγνωμονούσα»

Αν η πράξη του Μιαούλη και των άλλων Υδραίων ναυάρχων προξενεί τουλάχιστον εντύπωση, η αντιμετώπισή τους από το Ελληνικό κράτος, μετά τον Καποδίστρια, και κατά προέκταση από την

«επίσημη» ιστορία δεν προκαλεί, υπάρχουν πολύ χειρότερα παραδείγματα. Όχι μόνο δεν τιμωρήθηκαν αλλά τιμήθηκαν με τα ανώτατα αξιώματα. Ο Μιαούλης μαζί με τους στρατηγούς Δ. Πλαπούτα και Κ. Μπότσαρη θα παραδώσουν στο Μόναχο το στέμμα στον Όθωνα.

Στην επίσημη ιστορία το τρομερό αυτό γεγονός είτε αποσιωπάται είτε χαρακτηρίζεται ως «μικρή κηλίδα στην ένδοξη ιστορία του Ναυάρχου». Γνωστό από ποιους γράφεται η επίσημη ιστορία...

Στην περίπτωση του Μιαούλη υπάρχει αμηχανία και από την «άλλη πλευρά», από προοδευτικούς ιστορικούς καθώς οι Υδραίοι πλοίαρχοι, προπάντων ο Μιαούλης, είναι ηγετικές μορφές της Επανάστασης που ταξικά ανήκουν ξεκάθαρα στην απέναντι πλευρά. Είναι ενδεικτική η εκτίμηση του Φωτιάδη: «Από την απόσταση του χρόνου δεν μπορούμε με κανένα τρόπο να ρίξουμε ένα τέτοιο ανάθεμα στον Μιαούλη που τόσες φορές οδήγησε στη νίκη τα σταροκάραβά μας ενάντια στις αρμάδες της Τουρκίας, του Μισιριού (Αιγύπτου), του Αλτζεριού, του Τούνεζη... θύμα στάθηκε κι αυτός εκείνου του σατανά του Μαυροκορδάτου, βάζοντας φωτιά στο ίδιο του το σπίτι...». Ο σπουδαίος ερευνητής εκφράζει το πνεύμα μιας εποχής, σωστά επισημαίνει την προσφορά του Μιαούλη στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, όμως κάνει λάθος αθρώνοντας τον. Στην πραγματικότητα τον υποτιμά παρουσιάζοντάς τον ως ένα αφελές άθυρμα. Μόνο αφελής δεν ήταν ο Μιαούλης!

Ήρωας ή εγκληματίας;

Το πραγματικό του όνομα ήταν Αντρέας Βώκος. Στα πρώτα χρόνια στη θάλασσα απόχτησε από έναν τουρκοκρητικό το πλοίο «Μιαούλ» και από αυτό, σύμφωνα με τη συνήθεια της εποχής, «βαφτίστηκε». Ζωή σαν παραμύθι, από τα μεγαλεία στην ανέχεια, έμπορος, κουρσάρος και κοντραμπατζίς. Αξεπέραστος καπετάνιος. Η επανάσταση τον βρίσκει 51 ετών, από το 1816 είχε εγκατασταθεί μόνιμα στην Ύδρα λόγω υγείας και με έντονα προβλήματα αλκοολισμού. Αρχικά, όπως όλοι οι караβοκύρηδες της Ύδρας, είναι αρνητικός στην ιδέα της Επανάστασης, συμμετέχει στην εκδίωξη και, τελικά, στην εξόντωση του Οικονόμου.

Στην πρώτη ναυμαχία στην Κω, τον Ιούλη του 1821, και την ουσιαστική ήττα των Ελλήνων λόγω έλλειψης οργάνωσης κι πειθαρχίας, ο Μιαούλης δεν συμμετείχε. Μπροστά στον κίνδυνο διάλυσης του στόλου ο Λάζαρος Κουντουριώτης κάλεσε τον Μιαούλη στο σπίτι του. Ποτέ δε μαθεύτηκε τι ακριβώς ειπώθηκε, αμέσως όμως ο Μιαούλης ξεκίνησε επικεφαλής της υδραϊκής μοίρας και για όλα τα χρόνια της Επανάστασης θα είναι ο αδιαμφισβήτητος ναύαρχος του Ελληνικού στόλου με τεράστια συνεισφορά στις απίστευτες νίκες απέναντι σε πανίσχυρους αντιπάλους. Μικρή επισήμανση που δείχνει και την τρομερή δύναμη του χαρακτήρα του: ο αλκοολικός «μέχρι εσχάτης μέθης», σύμφωνα με τον Παπαρρηγόπουλο, Μιαούλης μόλις ανέλαβε την ηγεσία δεν ξαναέβαλε ποτέ στη ζωή του ποτό στο στόμα του.

Ήρωας λοιπόν ή εγκληματίας; Για πολλοστή φορά ερχόμαστε αντιμέτωποι με λανθασμένα, αντιδιαλεκτικά ερωτήματα. Ο Μιαούλης ήταν πάντα πιστός στην τάξη του, των μεγαλοκαραβοκυραίων της Ύδρας που συνδέονταν με χιλιάδες νήματα με την Αγγλία και τους τραπεζίτες της. Η απόφαση για συμμετοχή της συγκεκριμένης τάξης στην επανάσταση ήταν συλλογική. Ο ίδιος, ακολουθώντας αυτήν την απόφαση, πολέμησε χρόνια για την απελευθέρωση της Ελλάδας στην οποία θεωρούσε αυτονόητο πως η τάξη του θα ήταν η κυρίαρχη. Από την άποψη αυτή ήταν συνεπής, το ταξικό κίνητρο και ένστικτο ήταν αυτό που, κυρίως, τον οδηγούσε. Όπως όμως αποδίδονται τα ιστορικά εύσημα στον ναύαρχο που νίκησε με σιτοκάραβα τους ισχυρότερους στόλους της Μεσογείου με την ίδια αντικειμενικότητα οφείλουμε να μιλήσουμε για το έγκλημα που, με προφανή ταξικά κίνητρα, διέπραξε μετά την απελευθέρωση, κρίνοντάς τον ως πολιτικό παράγοντα. Και βέβαια, μια τέτοια μεγάλη προσωπικότητα προφανώς και δεν ήταν «θύμα» του Μαυροκορδάτου.

Μιαούλης και Νέλσον

Την περίοδο των Ναπολεόντειων πολέμων ο Μιαούλης, όπως και πολλοί άλλοι Έλληνες καπετάνιοι, διασπούσε το μπλόκο του Αγγλικού στόλου στην ηπειρωτική Ευρώπη. Τα κέρδη ήταν

τεράστια. Το 1802 το πλοίο του Μιαούλη πιάστηκε από τον Αγγλικό στόλο κοντά στο λιμάνι του Καντίθ, δίπλα στο Γιβραλτάρ.

Σύμφωνα με την παράδοση ο Μιαούλης οδηγήθηκε στον διοικητή του Αγγλικού στόλου, τον μυθικό νικητή της ναυμαχίας του Τραφάλγκαρ, ναύαρχο Νέλσον. Τον ρώτησε γιατί έσπασε το μπλόκο που είχαν επιβάλει οι Άγγλοι στους Γάλλους. Ο Μιαούλης απάντησε ότι είχε συμφέρον να το κάνει. «Τι θα έκανες αν ήσουν στη θέση μου;» τον ρώτησε τότε ο Νέλσον, και ο Μιαούλης απάντησε: «θα σε κρέμαγα!». Μετά από αυτήν την στιχομυθία ο Νέλσον ελευθέρωσε τον Μιαούλη εντυπωσιασμένος από την ειλικρίνειά του.

Ντοκουμέντα δεν υπάρχουν, η λογική όμως λέει πως είναι μάλλον απίθανο ο ναύαρχος του ισχυρότερου στόλου του κόσμου να εντυπωσιάστηκε από έναν τριαντάχρονο λαθρέμπορο επειδή του είπε τα αυτονόητα. Οι στρατιωτικοί ηγέτες του επιπέδου του Νέλσον είναι, πάνω από όλα, πολιτικά όντα. Άλλωστε, η «παράδοση» συνεχίζει, ο Νέλσον απελευθερώνοντας τον Μιαούλη του είπε πως «άνθρωποι σαν και σένα θα φανούν πολύτιμοι στην πατρίδα τους στο μέλλον». Ίσως και στην πατρίδα του μεγάλου ναυάρχου που ήξερε φυσικά πολύ καλά την κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο και τον σημαντικό ρόλο της Ύδρας...

Βιβλιογραφία

Γούδα Αναστ., «Βίοι παράλληλοι...»

Ευαγγελίδη Τρ., «Ιστορία του Ιωάννου Καποδιστρίου»

Καρολίδη Π., «Ιστορία του ΙΘ΄ Αιώνας»

Κοραή Αδ., «Διάλογος δύο Γραικών»

Κριεζή Αλ., «Απομνημονεύματα»

Ραγκαβή Αλ., «Απομνημονεύματα»

Σαχτούρη Γ., «Ιστορικά ημερολόγια του ναυτικού αγώνος του 1821»

Φωτιάδη Δ., «Κανάρης»

Πηγή: info-war.gr